

роки досліджень. Решта сортів з транслокацією 1AL/1RS виявились помірно стійкими – слабо сприйнятливими. Їх можна залучати до селекційного процесу з урахуванням особливостей прояву стійкості.

Отже, серед носіїв пшенично-житніх транслокацій 1AL/1RS до дії місцевих популяцій збудників борошнистої роси та септоріозу не виявлено зразків з ознакою стабільної стійкості. Серед носіїв транслокації 1AL/1RS мінливу стійкість має сорт TAM 201, а Еритроспермум 26221 є помірно стійким до дії збудника борошнистої роси. Їх можна залучати до селекційного процесу з урахуванням особливостей прояву стійкості під час збільшення інфекційного навантаження відповідних збудників захворювання.

Як показують результати досліджень, у геном вивчених сортів з транслокацією 1AL/1RS перейшли гени, які досить тривалий час (2006–2010) витримували тиск місцевих популяцій збудників бурої іржі, борошнистої роси та септоріозу листя, але в останні п'ять років (2011–2015) ефективність відповідних генів стійкості було втрачено, і вони не можуть повною мірою забезпечити резистентність до дії сучасних місцевих популяцій патогенів зони Правобережного Лісостепу України.

Література

1. Rabinovich S. V. Importance of wheat-rye translocation for breeding modern cultivars of *Triticum aestivum* L. / S. V. Rabinovich // Euphytica. – 1994. – № 73. – Р. 323–340.
2. Топал М. М. Адаптивні властивості та продуктивність сортів і ліній з пшенично-житніми транслокаціями в умовах Півдня України / М. М. Топал // Зб. наук. пр. Селекц.-генет. ін-т Нац. центр насіннезнавства та сортовивчення. – Одеса, 2014. – Вип. 23 (63). – С. 88–98.
3. Литвиненко М. А. Селекційна цінність транслокації 1AL/1RS щодо стійкості до бурої та стеблової іржі на Півдні України / М. А. Литвиненко, М. М. Топал // Зб. наук. пр. Селекц.-генет. ін-т Нац. центр насіннезнавства та сортовивчення. – Одеса, 2014. – Вип. 24 (64). – С. 85–94.
4. Литвиненко М. А. Ефекти транслокації 1AL/1RS на стійкість до бурої та стеблової іржі в умовах Півдня України / М. А. Литвиненко, М. М. Топал // Scientific Journal «Science Rice». – 2015. – № 2/1 (7). – С. 94–100.
5. Методы селекции и оценки устойчивости пшеницы и ячменя к болезням в странах-членах СЭВ. – Прага, 1988. – 321 с.
6. Leaf rust resistance of bread wheat (*Triticum aestivum* L.) lines derived from interspecific crosses / A. Gorash, A. Galaev, O. Babayants, L. Babayants // Zemdirbyste-agriculture. – 2014. – Vol. 101, № 3. – Р. 295–302.

УДК 633.11:632.4

РОЗВИТОК СЕПТОРІОЗУ ЛИСТЯ НА ПШЕНИЦІ ОЗИМІЙ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОГОДНИХ УМОВ

Т.І. Муха

Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН, Україна
e-mail: mwheats@ukr.net

Септоріоз – одне з найбільш поширених і шкодочинних захворювань пшениці озимої. У Лісостепу України він займає особливе місце серед найбільш розповсюджених хвороб пшениці. Серед плямистостей листя пшениці септоріоз є яскравим прикладом прогресуючих захворювань (призводить до зменшення асиміляційної поверхні, передчасного всихання листків і рослин, зниження врожаю зерна і погіршення його посівних та технологічних якостей). Втрати врожаю від ураження цією хворобою сягають 30–40%.

Прояви розвитку хвороби присутні на рослинах пшениці озимої впродовж усієї

вегетації. Перші ознаки – це поява на листі світло-жовтих, світло-коричневих, інколи слабо виражених плям із темною облямівкою або без неї. У центрі плями або по всій її поверхні містяться дрібні чорні пікніди. Уражене листя, як правило, всихає. Збудниками хвороби є гриби роду *Septoria*.

У зоні діяльності Миронівського інституту пшениці переважає *Septoria tritici* Rob. et Desm. (сумчаста стадія *Micosphaerella graminicola* (Fuckel) Schroeter), що паразитує переважно на листках. Типові ознаки септоріозу листя можуть змінюватися залежно від різних умов. Умови навколишнього середовища, в т. ч. температура, відносна вологість, світло та інші фактори, значно впливають на вірулентність патогенних організмів, строки і темпи спороутворення, поширення спор та процес зараження рослин.

Зараження рослин відбувається за наявності крапель води на рослинах та температури повітря в межах +5...+30 °С (оптимум +20...25 °С).

Ураження хворобою прямо залежить від суми опадів та ГТК у вегетаційний період.

Мета досліджень – вивчити вплив абіотичних факторів (температури та опадів) на розвиток септоріозу листя.

Для визначення дії абіотичних факторів, зокрема погодних умов (кількості опадів і температури), на розвиток септоріозу застосовували гідротермічний коефіцієнт – ГТК.

Робота проводилась у 2011–2015 рр. в умовах штучної інокуляції збудником септоріозу листя у польових інфекційних розсадниках за загальноприйнятими методиками.

Наші дослідження показали, що погодні умови 2011 р. були несприятливими для розвитку септоріозу листя (ГТК 0,97; розвиток хвороби – 4,1%), а у 2012 та 2015 рр. відмічено помірний розвиток захворювання (до 10,2%) при ГТК 1,3 та 1,5 відповідно. У 2013 р. розвиток септоріозу листя сягнув 19,7%. Найбільш сприятливими за роки досліджень для наростання і розвитку *Septoria tritici* Rob. et Desm. були погодні умови травня-червня 2014 р. (ГТК 1,6), коли розвиток хвороби становив від 18,4 до 46,3%, а в середньому по розсадниках – 32,4%.

На штучному інфекційному фоні збудника септоріозу листя в колекційному розсаднику вивчали 128 номерів пшениці озимої. Імунних сортів не виявили. Стійкість проти даного захворювання (1–5%) упродовж п'ятирічних досліджень проявили Zavits, Kitami 840, Іліас, Богемія, V 16 Б-8-2, ZNETYSY, Pegasos, Прем'єра, Дромос, тоді як сорт-накопичувач інфекції Донская полукарликовая уражувався до 15%.

Серед сортів миронівської селекції за стійкістю проти септоріозу листя виділились Ремеслівна, Веснянка, Миронівська ранньостигла, Оберіг Миронівський, Миронівська золотоверха та ін.

УДК 632.1.634.723.1

УРАЖЕННЯ ХВОРОБАМИ СМОРОДИНИ ЧОРНОЇ (*RIBES NIGRUM* L.)

Л.В. Постоленко

Інститут помології ім. Л.П. Симиренка НААН, Україна

e-mail: gost.2014@list.ru

Смородина чорна є однією з найбільш поширених ягідних культур у світовому виробництві ягід. Вона має високий потенціал адаптивності, продуктивності, технологічності, є цінною харчовою ягодою, що забезпечує економічно вигідні умови як для її промислового виробництва, так і аматорського садівництва.

Однак одержанню високих і сталих урожаїв культури перешкоджає комплекс хвороб.

З метою визначення впливу мульчування та зрошення на рівень ураженості насаджень смородини чорної хворобами у 2010–2015 рр. нами проводилися дослідження у відділі генетичних ресурсів та селекції ягідних, горіхоплідних та малопоширених культур